

Grensverkeer oktober 2005

Kroniek oktober 2005

Op 22 oktober vermeldde het dagblad Trouw als heilige van de dag de naam van Paul Tillich met daarbij de volgende toelichting: “Paul Tillich, 40e sterfdag, Duitse antinazi theoloog, later in VS, met nog altijd indringende gedachten over de ‘moed om te zijn’”. Een heiligverklaring na veertig jaar nu eens niet door de paus, maar door een krantenredactie. Overigens zet deze heiligverklaring door Trouw ons wel weer even aan het denken. Wat maakt de theologie van Tillich zo bijzonder? Waarom zou hij een heilige genoemd moeten worden? Trouw zegt: “Hij was een antinazi theoloog”. Inderdaad. Tillich heeft met name door de publicatie van zijn verboden boek “Die sozialistische Entscheidung” zeer veel moed aan de dag gelegd. Het kostte hem zijn hoogleraarschap. Het maakte hem in zekere zin ook tot een balling in de VS. Het maakte hem tot een profeet. Daarom is het predikaat heilig wellicht ook op zijn plaats. Met zijn waarschuwingen tegen de demonisering, met zijn anti-fascisme-kritiek en met zijn moedig vragen naar het Nieuwe Zijn heeft Tillich mensen van onze tijd een grote dienst bewezen. Dat bleef dan ook niet onopgemerkt. In 1962 werd hem de ‘Friedenspreis der deutschen Buchhandlung’ toegekend – een bijzonder eervolle onderscheiding. Tegelijk met Trouws heiligverklaring werd in Frankfurt bekendgemaakt dat dit jaar de vredesprijs is toegekend aan Orhan Pamuk – de 53-jarige Turkse schrijver die toetreding van Turkije tot de Europese Unie bepleit en in eigen land een dissident is vanwege zijn omstreden uitspraken over de Turkse ‘genocide’ (of was het toch ‘massamoord’?) op Armeniërs en Koerden. Hij werd voor zijn werk geëerd in de Pauluskerk op traditiegetrouw de laatste dag van de Frankfurter Buchmesse waaraan dit jaar 7.200 uitgeverijen uit 101 landen deelnamen met een totaal aantal van 280.000 bezoekers. Mensen die om vrede vragen, maken vijanden. Dat overkwam Tillich in Nazi-Duitsland. Dat overkomt Orhan Pamuk in onze tijd. Deze vredesactivist staat een rechtzaak in december en maximaal zes jaar gevangenisstraf te wachten. Kenmerkend voor profeten is, dat ze gedreven worden door een boodschap die ze niet verzwijgen kunnen. Compromisloos moeten en zullen ze spreken, omdat door hun boodschap heen en door hun persoon heen als spreekbuis iets meekomt van het/de Onvoorwaardelijke. Dát geeft aan veel profeten een aureool van heiligheid ook al waren ze of zijn ze maar heel gewone mensen zoals iedereen compleet met de deugden en ondeugden die met ons bestaan gegeven zijn. Tillich had een profetische boodschap. Hij vroeg naar het Nieuwe Zijn en werd begraven op New Harmony. Op zijn grafsteen lezen we Psalm 1:3 “Want hij is als een boom, geplant aan waterstromen, die zijn vrucht geeft op zijn tijd, welks loof niet verwelkt…” iets van heiligheid klinkt er na! St. Paulus Johannes?

Iets over de jaarvergadering. Die houden we in Lopik. Daar op de boerderij met een stukje familiegeschiedenis richt Leo Steinhauzer momenteel een installatie in. Op 9 december is het zo ver dat de tentoonstelling voor publiek geopend kan worden. Kunst heeft een boodschap. Wij zijn derhalve zeer benieuwd wat Leo ons te ‘vertellen’ heeft. Op een andere nabijgelegen locatie zetten we onze bijeenkomst voort met een korte jaarvergadering. Daarop volgt het inhoudelijk deel. Wij hopen dat Ellen van Sluijs ons dan deelgenoot kan maken van haar motivatie om met de interreligieuze discussie bezig te zijn met name waar het gaat om de oosterse religies. Wij willen hiermee dan ook komen tot een eigen (voorlopige) afsluiting van de bezinning rond christendom en de wereldreligies, een aandachtsveld dat wij kozen bij de bestudering van James’ boek Tillich and Worldreligions. Afhankelijk van de wensen en verlangens kunnen we dan daarna nog wat gaan gebruiken variërend van een drankje tot een maaltijd. Misschien kunnen wij in de komende tijd al vast eens nadenken over een nieuw aandachtsveld waar we ons de komende tijd op kunnen gaan richten.

Tijdens onze laatste vergadering kwam het gesprek op het denken in ‘drieslagen’ dat kenmerkend zou zijn voor de religies die teruggaan op het Indogermaanse erfgoed. Wij vroegen Wiel Eggen om een handreiking te doen voor wie zich in deze stof wat beter wil inwerken. Het gaat hier dan vooral om de theorieën van de structuralist Dumézil. De tekst van de handreiking vinden we in dit blad evenals een reflectie van Wiel op de gedachtenwisseling tijdens onze laatste samenkomst: Tillichs dialogiseren in een sacramentele geest.

Dan rest ons nog om het thema voor de studiemiddag van 4 november te introduceren. Wij kiezen eens een geheel andere instap. Dat doen we dmv de bespreking van een artikel van Tabea Roesler: Anthropological Perspectives in Paul Tillich’s Systematic Theology: A constructive framework in Dialogue with Feminist Process Theologies (Bulletin of the North American Paul Tillich Society, Volume 31, number 3, Summer 2005, p. 33-41. De tekst wordt ons separaat toegezonden. Er zijn er onder ons met belangstelling voor anthropologie en procestheologie. Het onderwerp zal ons wellicht interesseren. Ondergetekende zal de discussie inleiden. Wij hopen elkaar op 4 november te ontmoeten. Alle goeds en tot dan!